

Regeringens proposition

1975/76: 92

om utbyggnad av barnomsorgen;

beslutad den 29 december 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om en kraftig utbyggnad av samhällets barnomsorg. Mot bakgrunden av en allmän målsättning för utbyggnaden föreslås en ny lagstiftning om barnomsorgen. Barnomsorgen blir därigenom en lagfäst kommunal uppgift med skyldighet för kommunerna att svara för en planmässig utbyggnad.

Barnomsorgen föreslås omfatta både barn i förskoleåldern och de yngre skolbarnen. Den skall innefatta daghem, deltidsförskola, familjedaghem och fritidshem. Vidare behandlas frågan om en ny utformning av fritidshemmets verksamhet enligt förslag från barnstugeutredningen.

På grundval av en överenskommelse mellan regeringen och kommunförbundet läggs fram förslag om ett utbyggnadsprogram för barnomsorgen under den närmaste femårsperioden. Det omfattar 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya platser i fritidshem jämte en ökning av platstillgången i kommunala familjedaghem. I anslutning till utbyggnadsprogrammet läggs i särskild ordning fram förslag om en kraftigt ökad personalutbildning för barnomsorgen.

För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra utbyggnaden av barnomsorgen föreslås ett nytt statsbidragssystem med väsentligt höjda och värdebeständiga statsbidrag. Driftbidraget för daghem föreslås fr. o. m. den 1 januari 1977 höjt från 7 500 kr. till 14 000 kr. per år för nya platser. För befintliga platser höjs bidraget successivt till samma belopp. Bidraget till nya platser i fritidshem föreslås uppgå till hälften av nämnda belopp. För familjedaghemmen införs utöver nuvarande statsbidrag ett nytt grundbelopp i bidragssystemet.

Samhällets totala årskostnader för barnomsorgen, som för år 1976 anges

till ca 2 900 milj. kr., beräknas bli fördubblade under den aktuella femårsperioden. Genom de nya statsbidragen beräknas statens årskostnad uppgå till ca 1 600 milj. kr. år 1977 och till ca 3 500 milj. kr. vid femårsperiodens utgång. Det nya statsbidragssystemet föreslås finansierat genom en socialavgift på arbetsgivarna och egenföretagarna. Den tas ut på samma avgiftsunderlag som gäller för de allmänna socialförsäkringsavgifterna. Socialavgiften till barnomsorgen föreslås för år 1977 utgöra 1 % av avgiftsunderlaget.

1. Förslag till Lag om barnomsorg

Härigenom föreskrives följande.

Inledande bestämmelser

1 § Samhällets barnomsorg innefattar förskoleverksamhet och fritidshemsverksamhet.

Den har till syfte att i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barnen.

Förskoleverksamheten avser barn som ej har uppnått skolpliktig ålder och barn vilkas skolgång har uppskjutits enligt 32 § andra stycket skollagen (1962:319). Fritidshemsverksamheten omfattar barn till och med 12 års ålder.

Barnomsorgen ankommer på kommun eller huvudman för institution som avses i 9 §.

2 § Förskoleverksamheten bedrivs i form av förskola samt familjedaghem och annan kompletterande förskoleverksamhet.

Förskola kan organiseras som daghem eller som deltidsgrupp. I daghem mottages barn för vistelse minst sju timmar om dagen. I deltidsgrupp mottages barn under tid som understiger den som gäller för vistelse i daghem.

3 § Fritidshemsverksamheten bedrivs i form av fritidshem och därtill anknuten fritidsverksamhet samt familjedaghem.

I fritidshem mottages barn för vistelse den del av dagen då barnet ej vistas i skolan.

Skyldighet att ordna barnomsorg

4 § Kommun skall bedriva förskole- och fritidshemsverksamhet för de barn, som är kyrkobokförda i kommunen eller stadigvarande vistas där.

5 § Barn skall anvisas plats i förskola från och med höstterminen det år då barnet fyller sex år. Sådan förskola skall omfatta minst 525 timmar om året.

Barn vars skolgång har uppskjutits enligt 32 § andra stycket skollagen (1962:319) skall beredas möjlighet att fortsätta i förskolan ytterligare ett år. Kan förskola på grund av barnens restider eller av andra skäl icke bedrivas i den omfattning som anges i första stycket, får kommunen dela upp förskolan på två år. Barn som beröres av sådan uppdelning skall anvisas plats i förskolan från och med höstterminen det år då barnet fyller fem år. Sådan förskola skall omfatta sammanlagt minst 700 timmar.

6 § Barn, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall anvisas plats i förskola tidigare än som anges i 5 § första stycket eller anvisas plats i fritidshem med förtur, om ej barnets behov av sådant stöd tillgodoses på annat sätt.

Kommun skall genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn som behöver anvisas plats i förskola eller fritidshem enligt första stycket.

7 § Kommun skall verka för att barn som avses i 5 och 6 §§ utnyttjar den anvisade platsen och informera föräldrarna om verksamheten och syftet med denna.

8 § Kommun skall genom en planmässig utbyggnad av förskola, familjedaghem, fritidshem och annan förskole- och fritidshemsverksamhet sörja för att de barn som på grund av föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller av andra skäl behöver omvårdnad utöver vad som följer av 5 och 6 §§ får sådan omvårdnad, om ej behovet tillgodoses på annat sätt.

I kommunen skall finnas en av kommunfullmäktige antagen plan för barnomsorgen. I planen skall redovisas behovet av förskolor, familjedaghem, fritidshem och annan förskole- och fritidshemsverksamhet inom kommunen samt på vilket sätt behovet skall tillgodoses. Planen skall avse en period av minst fem år.

9 § Vistas barn på sjukhus, barnhem eller annan institution skall huvudmannen för denna sörja för att barnet får tillfälle att deltaga i verksamhet som motsvarar den som erbjudes i förskola eller fritidshemsverksamhet.

Ledningen av barnomsorgen

10 § Ledningen av barnomsorgen utövas inom varje kommun av barnavårdsnämnden. Kommun får dock besluta att annat kommunalt organ skall utöva ledningen av verksamheten. I fråga om sådant organ skall beträffande barnomsorgen bestämmelserna för barnavårdsnämnd gälla i tillämpliga delar.

Avgifter

11 § Kommun får ej taga ut avgift för plats i förskola som avses i 5 eller 6 §§ i den mån verksamheten ej överstiger 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året. I övrigt utgår avgift för plats i förskole- och fritidshemsverksamhet enligt grunder som beslutas av kommunen. Avgiften får ej överstiga vad som motsvarar platsens andel i kommunens kostnad för verksamheten.

Tillsyn m. m.

12 § Länsstyrelsen utövar inom länet tillsyn över barnomsorgen.

13 § Socialstyrelsen utövar den centrala tillsynen över barnomsorgen.
Socialstyrelsen utfärdar vägledande information till kommunerna.

Finansiering av statsbidrag till barnomsorgen

14 § Om statsbidrag till kommunernas barnomsorg finns särskilda bestämmelser. För finansiering av sådant statsbidrag erlägges årligen socialavgift enligt 15–17 §§.

15 § Arbetsgivare erlägger avgift beräknad enligt de grunder som anges för arbetsgivares socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen i 19 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

16 § Fysisk person som haft inkomst av annat förvärvsarbete än anställning enligt 3 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring erlägger avgift enligt de grunder som anges för sjukförsäkringsavgift i 19 kap. 2 § samma lag.

17 § Avgift som avses i 15 och 16 §§ utgår med en procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas.

18 § I fråga om debitering och uppbörd av avgift som avses i 15 § äger lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. motsvarande tillämpning.

Om debitering och uppbörd av avgift som avses i 16 § finns bestämmelser i uppbördslagen (1953:272).

Avgifterna tillföres staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977, då lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet skall upphöra att gälla.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson.

Föredragande: statsrådet Aspling

Proposition om utbyggnad av barnomsorgen

---

1. Inledning

Regeringen och kommunförbundet har efter överläggningar träffat överenskommelse om åtgärder för utbyggnaden under den närmaste femårsperioden av kommunernas barnomsorg. Den innebär att en kraftig utbyggnad av barnomsorgen förutsätts ske under femårsperioden 1976–1980. Överenskommelsen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

På grundval av nämnda överenskommelse tar jag i det följande upp frågan om utbyggnaden av barnomsorgen och därtill hörande lagstiftnings- och finansieringsfrågor. I samband därmed kommer jag även att ta upp vissa frågor om fritidshemmens verksamhet som behandlats i barnstugeutredningens betänkande (SOU 1974:42) Barns fritid och likaså några av de förslag som lagts fram av barnomsorgsgruppen i betänkandet (SOU 1975:87) Samverkan i barnomsorgen.

2. Gällande bestämmelser

Förskoleverksamheten regleras av lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet. Verksamheten har till syfte att i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn som inte uppnått skolpliktig ålder eller vars skolgång uppskjutits enligt bestämmelserna i skollagen (1962:319). Förskoleverksamheten ankommer på kommun eller huvudman för sjukhus eller annan institution där barn vistas (1 §). Förskoleverksamheten bedrivs i form av förskola (daghem och deltidsgrupp) samt familjedaghem och annan kompletterande förskoleverksamhet (2 §).

Barn skall anvisas plats i förskola från och med höstterminen det år då barnet fyller sex år. Sådan förskola skall omfatta minst 525 timmar om året. Kan förskola på grund av barnens restider eller av andra skäl inte bedrivas i denna omfattning får kommunen dela upp förskolan på två år och den skall då omfatta minst 700 timmar (4 §). Barn som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall så långt möjligt anvisas plats tidigare om inte barnets behov av stöd tillgodoses på annat sätt. Kommunen skall genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn som behöver anvisas sådan plats (5 §).

Kommunen skall genom förskola, familjedaghem eller på annat sätt så långt möjligt sörja för att de barn som på grund av föräldrarnas förvärsarbete eller studier eller andra skäl behöver omvårdnad får sådan om inte behovet tillgodoses på annat sätt (7 §). Vistas barn på sjukhus, barnhem eller annan anstalt, skall huvudmannen för anstalten sörja för att barnet så långt möjligt får tillfälle att delta i verksamhet som motsvarar den som erbjuds i förskola (8 §).

Ledningen av förskoleverksamheten handhas inom varje kommun av barnavårdsnämnden. Kommun får dock besluta att annat kommunalt organ skall svara för ledningen för förskoleverksamheten (9 §). I varje kommun skall finnas en av kommunfullmäktige antagen plan för förskoleverksamheten. I planen skall redovisas behovet av förskolor, familjedaghem och annan kompletterande förskoleverksamhet inom kommunen samt i vilken utsträckning och på vilket sätt behovet skall tillgodoses. Planen skall avse en period av minst fem år (10 §).

Förutom i förskolelagen finns bestämmelser om kommunernas ansvar för barn och ungdom främst i barnavårdslagen (1960:97) och skollagen. Kommunernas kompetens enligt denna lagstiftning omfattar både obligatoriska och frivilliga uppgifter.

Enligt barnavårdslagen skall kommun bedriva en allmänt förebyggande barna- och ungdomsvård (1 §). I varje kommun skall finnas en barnavårdsnämnd (2 §). Nämnden skall bedriva uppsökande verksamhet. Den skall sålunda göra sig väl förtrogen med barns och ungdoms levnadsförhållanden och särskilt uppmärksamma sådana barn som med hänsyn till kroppslig eller själslig hälsa och utrustning, hem- och familjeförhållanden samt omständigheterna i övrigt kan anses vara särskilt utsatta för risk att utvecklas ogynnsamt. I mån av behov skall nämnden därvid främja anordningar för bättre fritidsförhållanden för barn och ungdomar (3 §). Barnavårdsnämnden bör samarbeta med myndigheter, institutioner, föreningar och andra vilkas verksamhet berör barnavården (9 §).

Barnavårdsnämnden har att utöva tillsyn över förskole- och fritidshemsverksamheten (60 §).

Med stöd av lagen (1970:296) om social centralnämnd m. m. får de uppgifter som ankommer på barnavårdsnämnd i stället handhas av social centralnämnd om kommunens fullmäktige så beslutar.

Enligt läroplan för grundskolan (Lgr 69) bör skolan ta ansvar också för elevernas fritid i det dubbla syftet att eleverna får möjlighet att utnyttja fritiden på ett utvecklande och värdefullt sätt så att de under sin fritid både vill och kan göra aktiva insatser i samhällslivet.

De flesta kommuner har strävat efter en samordning av fritidsverksamheten i kommunen och då inrättat särskild fritidsnämnd.

Statsbidrag

Statsbidrag till förskolor och fritidshem utgår enligt kungörelsen 1973:1207. För anordnande av förskolor och fritidshem utgår statsbidrag fr. o. m. den 1 januari 1975 med 7 500 kr. per plats. Bidraget utgår för nybyggnad, om- eller tillbyggnad eller inköp av byggnad som anordnas så att lokalen kan användas för omvårdnad under hela dagen eller i varje fall minst fem timmar per barn och dag. Bidraget är genom förordningen (1975:893) om förhöjt statsbidrag under viss tid till anordnande av förskolor och fritidshem höjt till 12 000 kr. per plats som börjar byggas under perioden den 1 november 1975 – den 31 december 1976.

Bidrag till anordnande av lokaler som utnyttjas enbart för deltidsgupper utgår med 3 000 kr. per plats.

Förskott med 90 % av beviljat anordningsbidrag kan betalas ut när byggnadsarbetena påbörjats.

Statsbidrag till driften av daghem utgår fr. o. m. den 1 juli 1975 med 7 500 kr. per plats och år för barn under skolåldern vid avdelning där minst två tredjedelar av antalet platser utnyttjas minst fem timmar per barn och dag. Om minst två tredjedelar av platsantalet vid en avdelning står till förfogande för omvårdnad minst fem timmar per barn och dag men platserna inte kan utnyttjas i nämnda utsträckning på grund av bristande efterfrågan utgår driftbidrag med 7 500 kr. per år för varje plats vid avdelningen som utnyttjas för omvårdnad minst fem timmar per barn och dag.

Till fritidshem för barn i skolåldern utgår driftbidrag med 3 750 kr. per år och plats under förutsättning att sådana platser hålls öppna under minst fem timmar per dag.

Statsbidrag till deltidsgupper utgår fr. o. m. den 1 januari 1975 med 1 200 kr. per barn och år för det ökade antalet sexåringar som är inskrivna i förskolan i förhållande till platsantalet i maj 1973. Till kommuner som i maj 1973 kunde anvisa plats till samtliga sexåringar utgår bidraget för det antal inskrivna sexåringar som överstiger 90 % av antalet sexåringar i kommunen. Samma bidrag utgår för fyra- och femåringar som bereds förskoleverksamhet i deltidsgupper på grund av särskilda behov av stöd och stimulans, dock för högst 10 % av antalet fyra- och femåringar i kommunen.

Driftbidrag utbetalas i efterskott för budgetår. Förskott kan utgå med högst hälften av beräknat bidrag för budgetåret.

Statsbidrag utgår i särskild ordning till förskolor, skolhem och hemun-

dervisning för döva och hörselskadade barn i förskoleåldern. Bidraget utgår i efterskott med 2 000 kr. för varje barn som fått undervisning vid förskola, samt därutöver med 1 000 kr. för varje barn som också vistas på skolhem eller annars genom huvudmannens försorg fått vård och underhåll. Vidare utgår statsbidrag med 1 000 kr. för varje barn som – utan att ha varit inskrivet vid förskola – under redovisningsåret fått regelbunden hemundervisning. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1956:252) angående statsbidrag till förskolor, skolhem och hemundervisning för döva och hörselskadade barn (omtryckt 1964:458, ändrad 1967:820). Utöver vad som följer av nämnda kungörelse kan efter prövning i varje enskilt fall utgå bidrag till personell assistans inom förskoleverksamheten åt synskadade barn inom en kostnadsram av 100 000 kr. per budgetår.

Statsbidrag utgår också till kostnader för kommunala familjedaghem. Bidraget utgår med 35 % av kommunens bruttokostnader för lön, sociala förmåner och omkostnadsersättning åt dagbarnvårdare. Samma bidrag utgår även för kommunens kostnader för föreskrivna hälsokontroller av dagbarnvårdare och dennes familj.

Statsbidraget utbetalas i efterskott för kalenderår. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:236) om statsbidrag för kommunal familjedaghemverksamhet (ändrad senast 1974:842).

Till verksamheten i s. k. jordbruksdaghem, som avser en till viss del av året koncentrerad daghemverksamhet, utgår statsbidrag med högst 60 % av driftkostnaderna.

3. Betänkanden från barnstugeutredningen och barnomsorgsgruppen

3.1 Barnstugeutredningen

I betänkandet (SOU 1974:42) Barns fritid redovisar barnstugeutredningen sina överväganden och förslag om samhällets omsorg om barn i skolåldern med sikte på främst åldrarna 7–12 år. Utredningen anser att en snabb utbyggnad av barnomsorgen genom fritidshem bör ges hög prioritet. Barnomsorg i fritidshem och genom en allmän fritidsverksamhet där föreningslivets medverkan prioriteras bör enligt utredningen kunna tillgodose behoven av dels heldagsomsorg för de barn vilkas föräldrar förvärvsarbetar eller studerar samt för barn med behov av särskild omsorg, stöd och stimulans och dels allmän fritidsverksamhet för alla barn. Utredningen definierar fritid för barn och ungdom som den icke-lektionsbundna tiden av dagen, terminen och året.

För att vidga det traditionella fritidshemmet beskrivs i betänkandet olika organisationsmodeller för fritidshem. Idéerna i förslagen om förskolan med hemvistrum och aktivitetsområden för barnen bör enligt utredningens mening kunna vidareutvecklas och anpassas till fritidshemsverksamheten. De

barn som är inskrivna i detta s. k. utvidgade fritidshem kan då få behovet av omsorg och kontakt tillgodosett i egna lokaler, hemvist, medan övriga funktioner kan uppfyllas utanför hemvisten i olika former av aktivitetsområden. Utredningen föreslår som en basmodell att det utvidgade fritidshemmet lokalmässigt anknyts till låg- och mellanstadieskolorna.

De barn som av fysiska, psykiska, känslomässiga, sociala, språkliga eller andra skäl behöver särskild omsorg bör enligt utredningens uppfattning få tillfälle till samvaro med andra barn och delta i deras verksamheter bl. a. i fritidshem och föreningsliv. Fritidshemmets och föreningslivets samlade resurser bör i samverkan med skolans elevvård och kommunens sociala uppsökande barnvård användas för alla barn som har behov av särskilt stöd och stimulans. Utredningen anser att den uppsökande verksamheten för förskolebarn med behov av särskilt stöd och stimulans bör byggas ut till att omfatta också barn i skolåldern. En vidgad uppsökande verksamhet bör enligt utredningens mening genomföras i samverkan mellan socialvården och skolan, främst för barn i de lägre skolåldrarna.

Utredningen föreslår ett oförändrat förvaltningsansvar för den utvidgade fritidshemsverksamheten med i första hand barnavårdsnämnd/social centralnämnd som ytterst ansvarig.

Utredningen förutsätter att det statliga driftbidraget till fritidshem liksom hittills fortlöpande anpassas till kostnadsläget och successivt höjs för att stimulera utbyggnaden.

Utredningen anser att en grundläggande lagregel bör införas om kommunernas skyldigheter i fråga om fritidsverksamheten. Utredningens förslag innebär att barnavårdsnämnden blir skyldig att vidta åtgärder för att barn med särskilda behov av stödåtgärder och barn med förvärvsarbetande/studerande föräldrar erbjuds omsorg under fritid. Vidare bör barnavårdsnämnden enligt utredningens förslag tillse att det för kommunfullmäktige framlägges en plan som omfattar både allmän fritidsverksamhet och fritidshemsverksamhet.

Barnstugeutredningen behandlar i betänkandet även flera särskilda frågor som främst gäller den allmänna fritidsverksamheten för de yngre skolbarnen. Även utredningen om skolans inre arbete (SIA) har i betänkandet (SOU 1974:53) Skolans arbetsmiljö föreslagit åtgärder som syftar till ökade insatser från samhällets sida för att tillgodose barns behov av omsorg och fritidsverksamhet under skoldagen samt före och efter skoldagen. Dessa frågor kommer att i ett sammanhang tas upp till särskild behandling och redovisas därför inte här.

3.2 Barnomsorgsgruppen

I betänkandet (SOU 1975:87) Samverkan i barnomsorgen behandlar barnomsorgsgruppen bl. a. vissa speciella frågor som har anknytning till utbyggnaden av barnomsorgen.

Barnomsorgsgruppen anser det otillfredsställande att det inte föreligger en skyldighet för kommunen att erbjuda förskoleplats till barn som man i den uppsökande verksamheten bedömer har behov av sådan. Genom den förväntade snabba utbyggnaden av förskolan bör det finnas möjlighet att erbjuda plats till alla barn med behov av särskilt stöd. Utredningen föreslår att 5 § i förskolelagen ändras så att kommunerna får en klarare skyldighet att anvisa plats i förskola och fritidshem för dessa barn med behov av särskilt stöd.

I 8 § förskolelagen regleras skyldigheten för landstingskommun och kommun som inte tillhör landstingskommun att ordna förskoleverksamhet för de barn som vistas på sjukhus, barnhem eller annan anstalt. Utredningen anser att den grupp barn det här gäller i hög grad är i behov av stöd och stimulans. Även i detta fall bör därför finnas skyldighet att ordna förskoleverksamhet.

I syfte att underlätta för kommunerna att ta omsorg om handikappade barn och andra barn med behov av extra stöd föreslår barnomsorgsgruppen en förändrad statsbidragskonstruktion. Utredningen anser att ett extra bidrag till denna del av förskoleverksamheten är särskilt viktig under förskolans uppbyggnadsskede.

Utredningen finner att ett extra bidrag för insatser för barn med särskilda behov av stöd bör få en generell utformning som nära anknyter till det ordinarie driftbidraget. Kommunen bör själv få avgöra hur de extra medlen skall användas. Socialstyrelsen bör dock i anvisningar till kommunerna beskriva de aktiviteter och den verksamhet som bidraget är avsett för.

Utredningen föreslår ett bidrag med 500 kr. för varje statsbidragsberättigad daghemsplats. Ett viktigt motiv för att knyta bidraget till antalet daghemsplatser är att daghemmen är den verksamhetsform som har de största förutsättningarna att ta emot barn som behöver särskilt stöd.

Barnomsorgsgruppen föreslår att de nuvarande statsbidragen till 4-5-åringar i deltidsgupper samt de särskilda statsbidragen till döva och hörselskadade förskolebarn samt bidragen till personell assistans inom förskoleverksamheten åt synskadade barn upphör samtidigt med att det nya enhetliga bidraget införs.

4. Remissyttranden över barnstugeutredningens betänkande

I det följande redovisas remissyttrandena över barnstugeutredningens betänkandet i de delar som nu är aktuella.

Remissinstanserna framhåller allmänt vikten av att man som utredningen föreslår bygger ut heldagsomsorgen för de yngre skolbarn som har förvärvsarbetande/studerande föräldrar samt för barn som har behov av särskild omsorg, stöd och stimulans.

De flesta remissinstanserna har i sina yttranden i positiv riktning tagit

upp utredningens förslag om att vidga det traditionella fritidshemmet genom att på olika sätt ge tillgång till öppen verksamhet. *Socialstyrelsen* noterar med tillfredsställelse att utredningen funnit tillsynsformer som tillgodoser kravet på god tillsyn samtidigt som de är ekonomiskt acceptabla. Utredningens samlade förslag präglas enligt styrelsen av den flexibilitet som möjliggör för kommunerna att välja det eller de alternativ som bäst passar behov och förutsättningar i den egna kommunen.

De av utredningen redovisade organisationsmodellerna diskuteras ingående av några remissinstanser. *Svenska kommunförbundet* anser liksom flera *kommuner* att man inte får låsa fritidshemsverksamheten vid en bestämd basmodell. Förbundet delar utredningens uppfattning att även familjedaghemmen spelar en viktig roll för heldagsomsorgen.

Flera remissinstanser nämner särskilt de problem som är förknippade med fritidsverksamhet för barn med särskilda behov av stöd och stimulans. *Föreningen Sveriges Socialchefer* påpekar att barn med särskilda behov av stöd och stimulans inte bör fixeras i en problemsituation genom att speciella miljöer skapas för dem. *LO* betonar vikten av att en integrering kommer till stånd inom fritidshemsverksamheten. *Landsstingsförbundet* anser att de aktiviteter som diskuteras för friska barn även bör komma barn på sjukhus till del så långt det är möjligt med hänsyn till vårdrutiner på en vårdavdelning.

Bland de remissinstanser som har behandlat utbyggnadstakten anser *skolöverstyrelsen* att fritidshemsverksamheten kraftigt bör byggas ut men att det ekonomiska utrymme som står till förfogande kommer att bli avgörande för möjligheterna till en utbyggnad.

Utredningens förslag om en utvidgning av den uppsökande verksamheten att omfatta även barn i skolåldern tas upp positivt av remissinstanserna. *Socialstyrelsen* anför i sitt yttrande att behovet av särskilt stöd och stimulans givetvis inte är begränsat till förskoleåldrarna. Den form för den uppsökande verksamhet som utredningen föreslår synes enligt styrelsen väl avvägd och funktionell. *Svenska kommunförbundet* accepterar också tanken på en utvidgning av den uppsökande verksamheten och delar utredningens uppfattning att föräldrarna under sista året i förskolan ges information om fortsatt heldagsomsorg, om aktiviteter under fritid och vuxenkontakt under de första skolåren. De vägar utredningen anvisar för hur denna information skall lämnas får enligt förbundet ses som exempel på möjliga åtgärder och måste få variera beroende på lokala förhållanden. *SACO*, *Sveriges Socionomförbund* och *Föreningen Sveriges Socialchefer* ser den uppsökande verksamheten som en viktig förebyggande insats och tillstyrker utredningens förslag men påpekar samtidigt att det i verksamheten finns en allvarlig risk inbyggd då den kan vidareutvecklas till en stämpling och utstötning av vissa barn med särskilda behov av stöd och stimulans. *Statens kulturråd* och *ABF* anser det naturligt att studieförbundens erfarenhet tas tillvara i det uppsökande arbetet.

Ett stort antal remissinstanser har uttalat sig om förvaltningsansvaret

för fritidsverksamheten. Flertalet remissinstanser ansluter sig till utredningens förslag att barnavårdsnämnd/social centralnämnd även fortsättningsvis bör ha ansvaret för fritidsverksamheten. *Stockholms kommun* finner utredningens förslag om ett oförändrat förvaltningsansvar viktigt. *Svenska kommunförbundet* påpekar liksom utredningen att barnavårdsnämnden/sociala centralnämnden enligt förarbetena till gällande barnavårdsråd har det yttersta ansvaret för att erforderliga åtgärder vidtas för att främja goda uppväxtförhållanden för barn och ungdom. Ansvaret kvarstår även om annan kommunal förvaltning driver verksamhet för barn och ungdom. Förbundet ser det inte heller som realistiskt att insatserna i dessa avseenden med den nuvarande organisatoriska uppbyggnaden i kommunerna skulle kunna sammanföras under en förvaltning. Den samordning som måste ske bör lämpligen kunna genomföras enligt den av förbundet rekommenderade modellen för samverkan mellan socialvård, skola och fritid. *Socialstyrelsen* framför liknande synpunkter. Enligt styrelsens mening är det funktionellt att samma förvaltning har det yttersta ansvaret för såväl den allmänna förskolan som fritidshemmen och de yngre skolbarnens fritidsverksamhet. *Skolöverstyrelsen* anser att det för den allmänna fritidsverksamheten och efter den fasta skoldagen bör utformas samverkansformer och administrativa rutiner så att verksamheten bland barnen inte störs av oklara förvaltningsmässiga gränsdragningar. *Socialutredningen*, *LO* och *Föreningen Sveriges Socialchefer* framhåller att kommunerna själva måste få bestämma vem som skall ha förvaltningsansvaret för den berörda fritidsverksamheten och förordar barnavårdsnämnden/sociala centralnämnden som huvudman oavsett barnens ålder. Andra remissinstanser, bl. a. *TCO* och *SACO* förordar i stället skolstyrelsen som huvudman för verksamheten.

Utredningens förslag om att varje kommun skall upprätta en plan för fritidsverksamheten tillstyrks av *socialstyrelsen*, *skolöverstyrelsen*, några av *länsstyrelserna*, vissa *kommuner* och flertalet av de till *organisationslivet* hörande remissinstanserna. *Socialstyrelsen* framhåller att erfarenheterna från förskoleplaneringen bör ge erfarenheter för en planläggning även beträffande fritidsverksamheten. *Västerås kommun* framhåller att den föreslagna planen väl överensstämmer med den långsiktiga planeringen som redan bedrivs i kommunen och anser att den utgör ett nödvändigt underlag dels för ekonomisk men även för kvalitetsmässig utveckling av fritidsverksamheten. Bl. a. *LO*, *TCO* och *statens handikappråd* betonar vikten av att kommunerna som utredningen föreslagit får en lagstadgad planeringsskyldighet för fritidsverksamheten. *Svenska kommunförbundet* framhåller att fritidsverksamheten för barn och ungdomar inte kan ses isolerad från motsvarande aktiviteter för andra grupper. Fritidsverksamheten måste ingå som en del i kommunens totala verksamhetsplanering. Förbundet har utvecklat en modell som skall underlätta kommunernas fleråriga planering och i denna betonas vikten av att samordna social, ekonomisk och fysisk planering.

Svenska kommunförbundet understryker i sitt remissyttrande också att en lösning av finansieringsproblemen utgör en förutsättning för att de befogade ambitionerna inom detta och andra kommunala verksamhetsområden skall kunna förverkligas. En successiv höjning av driftbidragen ökar enligt förbundet kommunernas möjligheter att bygga ut antalet platser i fritidshemmen. LO erinrar om sina tidigare framförda krav på att en ökad andel av driftkostnaderna för barnomsorgen finansieras av staten. Denna princip anser LO skall gälla även den del av barnomsorgen som ingår i fritidsverksamheten.

5. Föredraganden

5.1 Inledning

Samhällets barnomsorg skall ge barnen möjlighet till en god och trygg uppväxtmiljö. Den skall också ge kvinnor och män möjlighet att på lika villkor kunna förena förvärvsarbete och familjeliv. En omfattande utbyggnad av barnomsorgen är därför den viktigaste familjepolitiska frågan i dag. Det utbyggnadsprogram för barnomsorgen som nu läggs fram innebär stora ekonomiska åtaganden från samhället. Det betyder att barnomsorgen ges hög prioritet i familjepolitiken och även i hela samhällsverksamheten.

Jag vill understryka att samhällets barnomsorg är till för barnens skull. Den är inte någon ersättning för familjerna utan en komplettering som tillgodoser barnens behov av stimulerande och utvecklande aktiviteter. Det är fortfarande så att samvaron i familjen blir det centrala i barnens uppväxt. Föräldrarollens betydelse har på intet sätt minskat därför att samhället känner ett positivt ansvar att medverka i omsorgen om barnen. Men samhällets barnomsorg är ett viktigt stöd och komplement till samvaron i familjen. Barn har ett stort behov av samvaro och gemenskap med andra barn. Den gemenskapen är viktig för dem i deras utveckling till fria och självständiga människor.

Denna grundsyn kom till uttryck i den proposition om allmän förskola som riksdagen behandlade för två år sedan (prop. 1973:136, SoU 1973:30, rskr 1973:372). Alla sexåringar har nu rätt till plats i förskola fr. o. m. höstterminen det år de fyller sex år. De barn som av olika skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall kunna få plats i förskola redan före sex års ålder. Genom den nya föräldraförsäkringen garanteras barnfamiljerna också ökad ekonomisk trygghet i de situationer då barnen har störst behov av en förälders närvaro och omvårdnad. I en särskild proposition senare under årets riksmöte läggs fram förslag om en utbyggnad av föräldraförsäkringen.

Vår vilja att skapa ett barnvänligt samhälle och vår strävan till jämställdhet mellan kvinnor och män hör nära samman. Det familjepolitiska reformarbetet måste präglas av denna helhetssyn. Allt fler kvinnor önskar fortsätta sitt förvärvsarbete utanför hemmet även när barnen är små. Den vanligast

förekommande familjesituationen i de unga familjerna är redan nu att båda föräldrarna förvärvsarbetar utanför hemmet. Allt talar också för att förvärvs-frekvensen bland kvinnor med barn kommer att fortsätta att öka. Enligt min mening måste samhället då ta ett ökat ansvar för att barnens omvårdnad under föräldrarnas arbetstid är ordnad på ett tillfredsställande sätt. Om samhället inte tar detta ansvar visar erfarenheten att detta i så fall kommer att drabba barnen, eftersom kvinnorna ändå söker sig ut på arbetsmarknaden. Föräldrarna tvingas då till lösningar av sin barntillsyn utan att ha tillgång till den trygghet samhället kan ge.

Barnomsorgen har successivt byggts ut och genom staten och kommunerna tillförts ökade resurser. Trots detta svarar den befintliga och hittills planerade platstillgången inte mot behoven. Detta framgår klart av de planer som kommunerna numera upprättat enligt bestämmelserna i den nya förskolelagen. Regeringen har därför funnit det angeläget att ta initiativ för att snabbt få till stånd en kraftig utbyggnad av barnomsorgen.

Samhällets barnomsorg är en kommunal uppgift. Med hänsyn till de betydande ekonomiska insatser som behövs för att lösa denna stora fråga har regeringen under hösten 1975 tagit upp överläggningar med kommunförbundet om barnomsorgens utbyggnad och finansiering. På grundval av den överenskommelse som därvid träffats mellan regeringen och kommunförbundet lägger jag i det följande fram förslag om barnomsorgens utbyggnad. Jag kommer i samband därmed även att ta upp de förslag beträffande fritidshemmens verksamhet som lagts fram av barnstugeutredningen i betänkandet (SOU 1974:42) Barns Fritid. Jag kommer vidare att redovisa förslag till lagstiftning om barnomsorgen och förslag om finansieringen av ett helt nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. En förutsättning för utbyggnaden av barnomsorgen är också att det finns tillräckligt med utbildad personal. Förslag om en mycket betydande ökning av utbildningen för personal inom barnomsorgen kommer i särskild ordning att läggas fram av statsrådet Hjelm-Wallén.

5.2 Målsättningen

Det är enligt min mening angeläget att de beslut som nu skall fattas om barnomsorgens utbyggnad kan ske med utgångspunkt i en mera långsiktig målsättning för verksamheten. Det är principiellt av stor betydelse att kunna lägga fast en sådan målsättning. Därigenom kan man också få det perspektiv som behövs för ett ställningstagande till de närmaste årens utbyggnad av barnomsorgen. Jag föreslår att den allmänna målsättningen för utbyggnaden skall vara att – utöver den allmänna förskolan – bereda plats inom den kommunala barnomsorgen för alla barn i förskoleåldern till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar samt för barn med särskilda behov av stöd och stimulans så att efterfrågan på sådana platser kan tillgodoses. Denna målsättning för samhällets barnomsorg, innefattande även fritidsverksamhet för barn i skolåldern, bör successivt uppnås i alla

kommuner inom den närmaste tioårsperioden. En på detta sätt formulerad målsättning för barnomsorgen har från regeringens sida också tillkännagetts vid de förut nämnda överläggningarna med kommunförbundet.

5.3 Verksamhetsformerna

Barn i förskoleåldern

För barn i förskoleåldern omfattar den kommunala barnomsorgen daghem och deltidsförskola. Genom deltidsförskolan tillgodoses de behov som inefattas i beslutet om allmän förskola. Daghemmens uppgift är att svara för omsorgen om barnen under den del av dagen då föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar. Daghemmen tar emot barn i åldern 6 månader och upp till skolåldern. Verksamheten i daghem och deltidsgrupp har samma pedagogiska innehåll och syfte. Det är främst vistelsetidens längd som skiljer de båda verksamheterna åt.

Som ett komplement till daghemmen finns kommunala familjedaghem. Familjedaghemmen organiseras genom att kommunerna anställer dagbarnvårdare som i sitt hem tar emot ett eller flera barn för omvårdnad. Familjedaghemmen har stor betydelse framför allt i glesbygder och i orter med ett otillräckligt underlag för ett permanent daghem samt i nya bostadsområden med ett stort men övergående behov av heldagsplatser. Familjedaghemsverksamheten har under senare år förstärkts genom ett ökat samarbete med förskolan. Detta samarbete kan bl. a. innebära att dagbarnvårdarna genom återkommande besök får ta del av arbetssättet i förskolan och får möjlighet att delta i gruppverksamheten där. En ökad samverkan mellan familjedaghemmen och förskolan har också betydelse i samband med förskolepersonalens och dagbarnvårdarnas semestrar och sjukdom.

Riksdagen har på grundval av prop. 1973:136 om förskoleverksamhetens utbyggnad och organisation lagt fast de principer som skall gälla beträffande innehåll och organisation i förskolans daghem och deltidsgupper. Utifrån dessa principer pågår i socialstyrelsens regi omfattande utvecklingsarbete och försöksverksamheter angående förskolans arbetssätt. Som ett resultat av utvecklingsarbetet har de första delarna av en arbetsplan för förskolan nu färdigställts som vägledning för personalen vid förskolorna. Vidare pågår utredningsarbete i familjestödsutredningen och barnomsorgsgruppen som berör bl. a. små barns förhållande på daghem, handikappade barns förskolesituation, ett vidgat föräldrasamarbete och förskolans roll i en allmän föräldrautbildning.

Barnomsorgsgruppen har i betänkandet (SOU 1975:87) Samverkan i barnomsorgen lagt fram förslag till vissa ändringar i förskolelagen som främst syftar till att tydligare markera samhällets ansvar för barnomsorgen då det gäller barn med särskilda behov av stöd och stimulans. Utredningen har också föreslagit ändrade och utvidgade statsbidrag till kommunerna för att

öka möjligheterna till insatser för dessa barn. Dessa förslag har beaktats vid den tidigare nämnda överenskommelsen mellan regeringen och kommunförbundet och i det lagförslag som läggs fram i det följande.

Barn i skolåldern

Barnomsorgen skall även omfatta fritidshem och annan fritidsverksamhet för de yngre skolbarnen. Som barnstugeutredningen framhållit är det främst barnen i åldern 7 t. o. m. 12 år som i dag inte nås av samhällets olika insatser för barn och ungdomar.

Barnstugeutredningen har i betänkandet (SOU 1974:42) Barns Fritid behandlat frågan om de yngre skolbarnens behov av omsorg och fritidsverksamhet. Jag vill därför något utförligare beröra denna fråga. Utredningen har definierat fritidsverksamheten för de yngre skolbarnen som sådan verksamhet som pågår under den icke lektionsbundna tiden av dagen, terminen och året. Utredningen har i betänkandet formulerat ett program dels för en allmän fritidsverksamhet för alla barn, dels för samhällets ansvar för de skolbarn som alltjämt behöver heldagsomsorg under den tid föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar och när skolans ansvar inte gäller. Programmet bygger på de mål för förskolan som redovisats för 1973 års riksdag (prop. 1973:136).

Alla skolbarns behov av bättre omsorg har också berörts av utredningen om skolans inre arbete (SIA). Utredningens förslag syftar bl. a. till att åstadkomma en samlad skoldag bestående av olika verksamheter som undervisning, fritidsverksamhet m. m. SIA har liksom barnstugeutredningen understrukt betydelsen av att engagera föreningslivet i fritidsverksamheten.

I samband med remissbehandlingen av såväl barnstugeutredningens som SIA-utredningens betänkanden har betonats nödvändigheten av en samordning av förslagen i de båda utredningarna i vad avser de frågor som berör den allmänna fritidsverksamheten för de yngre skolbarnen. Jag kommer därför, efter samråd med statsrådet Hjelm-Wallén, att här endast behandla de frågor som gäller fritidshemmen och den öppna fritidsverksamheten i anslutning till fritidshemmen. Organisation och utformning av en allmän fritidsverksamhet för barn i skolåldern kommer att i ett sammanhang behandlas i den proposition regeringen avser att förelägga innevarande riksmöte på grundval av SIA-utredningens och barnstugeutredningens förslag i dessa avseenden.

Jag vill i likhet med barnstugeutredningen starkt understryka nödvändigheten av en kraftig utbyggnad av fritidshemmen för barn i de lägre skolåldrarna. Barnstugeutredningen föreslår att fritidshemmens funktioner differentieras och organiseras enligt ett nytt system med karaktär av ett utvidgat fritidshem. Därigenom kan verksamheten för de inskrivna barnen i fritidshemmen samordnas med övrig fritidsverksamhet. De tidigare tankegångarna i förslagen om förskolan med hemvistrum och aktivitetsområden

för barnen kan därmed också fullföljas för barnen i skolåldern. De barn som är inskrivna i fritidshemmet får då sina egna lokaler med personal som är den för gruppen sammanhållande faktorn. Dessa lokaler för barnens hemvist under fritiden skall i första hand tillgodose omsorgs- och kontaktfunktionerna. Övriga funktioner avses bli tillgodosedda genom olika former av öppen verksamhet som anknys till fritidshemmet. Enligt utredningen bör formerna för det utvidgade fritidshemmet prövas genom en försöksverksamhet.

Jag anser liksom remissinstanserna det angeläget att i enlighet med barnstugeutredningens förslag få till stånd en utbyggnad av fritidshemmen och en förändring av fritidshemmets verksamhetsformer och funktioner. Detta kan bl. a. ske genom en sådan samordning mellan skolans och fritidshemmets lokaler som barnstugeutredningen föreslagit. Utformningen av fritidshemmen måste dock, som utredningen och flera remissinstanser framhållit, ske efter den modell som passar det enskilda bostadsområdet och som svarar mot barnens speciella behov. Jag finner det då naturligt att olika alternativ utformas i varje kommun beroende på de lokala förhållandena. Socialstyrelsens pågående försöksverksamhet kan väntas ge värdefulla erfarenheter i dessa frågor.

Jag vill liksom utredningen understryka personalens betydelse för verksamhetens innehåll och kvalitet. Det är dock angeläget att påpeka att olika organisationsformer kräver olika insatser. Det är därför inte möjligt och inte heller lämpligt att utfärda stadgebundna bestämmelser om personalfrågorna. Som utredningen konstaterat ankommer dessa frågor på kommunen. Det ankommer också på kommunen att besluta om hur de resurser som är knutna till fritidshemmen skall utnyttjas i fritidshemsverksamheten.

Barnstugeutredningen har i sitt betänkande utgått från att det utvidgade fritidshemmet och den därtill anknutna fritidsverksamheten skall bedrivas med utgångspunkt i ett oförändrat förvaltningsansvar hos barnavårdsnämnd eller i förekommande fall fritidsnämnd e. dyl. I likhet med bl. a. kommunförbundet delar jag utredningens uppfattning. Jag vill i det sammanhanget betona att enligt barnavårdslagen ligger ett yttersta ansvar redan nu hos barnavårdsnämnden för att erforderliga åtgärder och anordningar inom kommunen vidtas till främjande av goda uppväxtförhållanden för ungdomen. En förutsättning för att verksamheten skall fungera tillfredsställande är dock ett väl utvecklat samarbete mellan olika berörda kommunala nämnder.

Jag vill i likhet med utredningen även framhålla att familjedaghemmen också i fortsättningen kommer att fylla en funktion som hemvist för barn i skolåldern. Det är därvid angeläget att familjedaghemmen knyts an till den övriga fritidsverksamheten på samma sätt som påbörjats beträffande förskoleverksamheten.

Mot bakgrund av vad jag nu anfört kommer i det följande att föreslås en betydande utbyggnad av fritidshemmen under de närmaste åren i enlighet

med den mellan regeringen och kommunförbundet träffade överenskommelsen.

5.4 Lagstiftningen

Samtidigt som den förut angivna målsättningen för samhällets barnomsorg läggs fast bör den nuvarande förskolelagen ändras till en lag om barnomsorg. Den nya lagen bör ange kommunernas ansvar för barnomsorgen avseende såväl barn i förskoleåldern som de yngre skolbarnen.

Liksom i den nuvarande förskolelagen bör anges kommunernas skyldighet att anvisa plats i förskola för alla sexåringar. Skyldigheten för kommunerna att anvisa plats i deltidförskolan även för yngre barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling bör ändras i enlighet med barnomsorgsgruppens förslag (SOU 1975:87). Syftet därmed är att tydligare markera samhällets ansvar för barnomsorgen då det gäller dessa barn. Motsvarande ändring bör göras när det gäller insatser för barn som vistas på barnhem, sjukhus och andra institutioner. Beträffande omsorgen i daghem, fritidshem eller familjedaghem för barn med förvärvsarbetande eller studerande föräldrar bör införas en lagregel som anger kommunernas skyldighet att genom en planmässig utbyggnad svara för denna verksamhet. Jag föreslår således att barnomsorgen i dess helhet blir en lagfäst kommunal uppgift.

Planbestämmelserna i lagen bör innebära att det i varje kommun skall finnas en av kommunfullmäktige antagen plan för barnomsorgen i dess helhet. I planen skall redovisas behovet av daghem, deltidförskola, familjedaghem, fritidshem och annan förskole- och fritidshemsverksamhet inom kommunen samt på vilket sätt behoven skall tillgodoses. I enlighet med överenskommelsen med kommunförbundet kommer inom kort att tillsättas en arbetsgrupp för att på grundval av de praktiska erfarenheterna förbättra underlaget för kommunernas utbyggnadsplanering. Arbetsgruppens uppgifter kommer även att omfatta frågan om beräkningar av platsbehovet inom barnomsorgen vid den fortlöpande uppföljningen av kommunernas planer för barnomsorgen. De kommunala barnomsorgsplanerna skall omfatta en femårsperiod. För att vara aktuella bör de revideras årligen. På samma sätt som nu gäller för förskoleplanerna bör kommunernas barnomsorgsplaner redovisas till socialstyrelsen och där sammanställas till en samlad redovisning för hela landet.

I den nya lagen bör också tas in bestämmelser om finansieringen av statsbidrag till kommunernas barnomsorg genom en socialavgift på arbetsgivarna m. fl. Jag återkommer till denna fråga i det följande.

Det upprättade lagförslaget kommenteras också vidare i en följande specialmotivering.

5.5 Utbyggnaden under den närmaste femårsperioden

Mot bakgrunden av den förut angivna målsättningen för barnomsorgen har vid regeringens överläggningar med kommunförbundet diskuterats vilka realistiska förutsättningar som finns för en utbyggnad av barnomsorgen under de närmaste åren. Resultatet av de gemensamma bedömningar som därvid gjorts är en överenskommelse om en planmässig utbyggnad av barnomsorgen under femårsperioden 1976–80 med 100 000 nya daghemplatser och 50 000 nya platser i fritidshem. Därjämte förutsätts en utbyggnad av familjedaghemmen enligt den bedömning som görs lokalt i varje kommun. Utbyggnaden av daghem och fritidshem förutsätts komma till stånd under de fem åren enligt följande sammanställning.

Byggnadsår	Nya platser	
	daghem	fritidshem
1976	16 000	8 000
1977	18 000	9 000
1978	20 000	10 000
1979	22 000	11 000
1980	24 000	12 000
Summa	100 000	50 000

De nya platserna förutsätts i princip vara tillgängliga för verksamheten året efter angivna byggnadsår, dvs. under perioden 1977–1981.

Denna utbyggnadstakt innebär mer än en fördubbling av kommunernas utbyggnad som den har kommit till uttryck i de före överenskommelsen föreliggande planerna för de närmaste åren. Utbyggnadsprogrammet bygger på överväganden om vad som kan vara praktiskt möjligt att förverkliga under den angivna perioden med beaktande av byggnadsfrågor, personalfrågor osv.

Jag finner det angeläget att det redovisade utbyggnadsprogrammet genomförs. Kommunförbundet har i överenskommelsen med regeringen åtagit sig att verka för att en utbyggnad av barnomsorgen i här angiven omfattning kommer till stånd. Överenskommelsen har inom kommunförbundet biträtts av de där representerade politiska partierna med undantag för moderata samlingspartiet.

För att illustrera överföringen av utbyggnadsprogrammet till de enskilda kommunerna anges i överenskommelsen som en allmän riktpunkt att kommunen under den aktuella femårsperioden genom utbyggnad av daghem behöver nå upp till ca 80 % av det platsbehov som med ledning av kommunens nuvarande förskoleplan kan beräknas för år 1980. Förändringar i sysselsättning och i befolkningens storlek och sammansättning kan dock medföra att beräkningen av platsbehovet behöver revideras.

Enligt överenskommelsen skall en allmän avstämning av den faktiska utbyggnadstakten göras år 1980. En avstämning skall då också göras mot då föreliggande behovsberäkningar. Till den träffade överenskommelsen fogas också en protokollsanteckning som innebär att kommunförbundet är oförhindrat att påkalla nya överläggningar om genom statsmakternas beslut väsentlig ändring skulle inträda i de förutsättningar som legat till grund för överenskommelsen.

5.6 Nytt statsbidragssystem

För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra den sålunda föreslagna utbyggnaden av barnomsorgen bör ett helt nytt statsbidragssystem genomföras på grundval av den mellan regeringen och kommunförbundet träffade överenskommelsen.

Nuvarande statsbidragssystem består av ett särskilt bidrag som utgår för byggandet av platser i daghem och fritidshem och ett bidrag som utgår till driften av sådana platser. Anordningsbidraget – som från början utgick med 5 000 kr. per plats för såväl daghem som fritidshem – har därefter i olika omgångar höjts till 7 500 kr. per plats. Under år 1974 var anordningsbidraget av konjunkturpolitiska skäl tillfälligt höjt till 12 000 kr. per plats. Driftbidraget har höjts i flera omgångar och utgår fr. o. m. den 1 juli 1975 med 7 500 kr. per plats i daghem och med 3 750 kr. per plats i fritidshem. Statsbidrag till kommunala familjedaghem utgår fr. o. m. den 1 januari 1975 med 35 % av kommunens bruttokostnader för verksamheten. Dessutom utgår särskilda statsbidrag i viss omfattning för deltidsskolan och för vissa särskilda ändamål.

Det nya statsbidragssystemet bör i enlighet med överenskommelsen renodlas till ett kraftigt förstärkt bidrag till kommunernas driftkostnader för daghem och fritidshem jämte ett likaså förstärkt bidrag till de kommunala familjedaghemmen. Detta nya statsbidragssystem bör genomföras fr. o. m. den 1 januari 1977, dvs. vid den tidpunkt då en ökad utbyggnad kan beräknas få effekt på kommunernas driftkostnader för verksamheten. Det nuvarande anordningsbidraget bör samtidigt upphöra och de ökade kapitaltjänstkostnaderna i stället beaktas vid beräkningen av det nya driftbidraget.

Jag vill i sammanhanget erinra om att den särskilda statliga långivningen till barnstugor upphörde vid utgången av budgetåret 1972/73 (prop. 1972:72, s. 37, CU 28, rskr 201). Sedan dess har den statliga långivningen till barnstugor skett med enbart bostadslån. Låneunderlaget för bostadslån har därvid minskats med utgående anordningsbidrag.

Den av mig förordade ordningen innebär att finansieringen av investeringskostnaderna för barnstugor fr. o. m. den 1 januari 1977 uteslutande sker enligt de regler som gäller för bostadslån till lokaler. Inom ramen för de överenskommelser som träffas med kreditinstituten beträffande krediter till det statsbelånade bostadsbyggandet garanteras härvid såväl krediter

under byggnadstiden som bottenlån för den som uppför förskolor och fritidshem. I sammanhanget vill jag också peka på att regeringen nyligen vidtagit åtgärder som syftar till att underlätta för kommuner att få bottenlån när kommunerna själva uppför bostadshus och lokaler med stöd av statliga bostadslån.

Regeringen har – inom ramen för den finansfullmakt som riksdagen lämnat – beslutat om en tillfällig höjning av anordningsbidraget från 7 500 kr. till 12 000 kr. per plats som börjar byggas under tiden från den 1 november 1975 till utgången av år 1976. Förordning härom har utfärdats av regeringen i oktober 1975 (1975:893). Riksdagen har vidare på regeringens förslag anvisat 200 milj. kr. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår för utbetalningar av det förhöjda anordningsbidraget. Därigenom kan man omedelbart få igång ett ökat byggande av nya daghem och fritidshem.

Det nya bidragssystemet för daghem bör fr. o. m. år 1977 omfatta ett årligt driftbidrag på 14 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintligt platsantal bör bidraget i enlighet med överenskommelsen med kommunförbundet höjas successivt till 10 000 kr. år 1977, 12 000 kr. år 1978 och till 14 000 kr. fr. o. m. år 1979.

Driftbidragen bör utgå för platser i daghem enligt tidigare gällande regler. Med hänsyn till den nivå bidragen nu får bör dock den ändringen göras att det nuvarande kravet på öppethållande minst fem timmar per barn och dag ändras till sju timmar per barn och dag. Vid beräkningen av bidragsbeloppen har i enlighet med det förslag som lagts fram av barnomsorgsgruppen beaktats behovet av extra insatser för barn med behov av särskilda stödåtgärder. För att åstadkomma enklare och mera enhetliga regler för bidragsgivningen bör i linje med vad barnomsorgsgruppen föreslagit nuvarande särskilda statsbidrag för döva, hörselskadade eller synskadade barn i förskoleåldern samt nuvarande statsbidrag till deltidsgupper och s. k. jordbruksdaghem upphöra vid utgången av år 1976. Detta har också beaktats vid beräkningen av de nya bidragsbeloppen.

Driftbidragen för fritidshem bör fr. o. m. den 1 januari 1977 höjas till 7 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintligt platsantal bör bidragen successivt höjas till 5 000 kr. år 1977, 6 000 kr. år 1978 och till 7 000 kr. fr. o. m. år 1979. Driftbidragen bör i övrigt utgå enligt samma regler som gäller f. n.

Jag förordar vidare att bidragsbeloppen för daghem och fritidshem samt i det följande nämnda grundbelopp för familjedaghem görs värdebeständiga genom anknytning till löneutvecklingen fr. o. m. år 1977 för anställda i offentlig tjänst. Det bör ankomma på regeringen att besluta om de bidragsförändringar som följer av löneutvecklingen.

Eftersom kommunerna skall ha ansvaret för utbyggnaden av barnomsorgen bör de nya driftbidragen utgå endast till kommun. Daghem eller fritidshem som drivs av annan än kommun bör få inräknas i kommunens bidragsunderlag i den mån de ingår i kommunens barnomsorgsplan. Det

ankommer sedan på kommunen att besluta om bidrag till den som driver verksamheten.

De nya driftbidragen för daghem och fritidshem bör utgå för kalenderår. Förskott bör utbetalas med en fjärdedel av bidragsbeloppet i april, juli och oktober under bidragsåret. Resterande fjärdedel bör utbetalas i januari på följande år, dvs. första gången i januari 1978. Slutavräkning sker i april året efter bidragsårets utgång. Reglering av bidragsbeloppet enligt index bör ske vid slutavräkningen, dvs. första gången år 1978 med ledning av det då kända indextalet för år 1977.

För familjedaghem bör liksom f. n. utgå statsbidrag med 35 % av kommunens bruttokostnader. I enlighet med överenskommelsen med kommunförbundet bör därutöver införas ett värdebeständigt grundbelopp per barn i familjedaghem. Detta grundbelopp bör för förskolebarn som vistas minst sju timmar per dag i familjedaghemmet utgå med 1 000 kr. för år 1977, 1 500 kr. för år 1978 och 2 500 kr. fr. o. m. år 1979. För barn i skolåldern som vistas i familjedaghem bör införas ett motsvarande grundbelopp som utgår med hälften av de belopp som har angetts för förskolebarn.

Som framgår av det anförda kommer de föreslagna nya statsbidragen till kommunernas barnomsorg att innebära en mycket kraftig förstärkning av kommunernas ekonomiska möjligheter att genomföra en omfattande utbyggnad av barnomsorgen. Jag vill också understryka betydelsen av att bidragssystemet blir automatiskt följsamt till löneutvecklingen.

5.7 Kostnader och finansiering

Samhällets totala årskostnader för barnomsorgen kan för år 1976 beräknas till ca 2 900 milj. kr. Det föreslagna utbyggnadsprogrammet innebär, i 1976 års pris- och lönenivå, att samhällets årliga driftkostnader för daghemmen, deltidsförskolan, familjedaghemmen och fritidshemmen fördubblas under den aktuella femårsperioden. Huvuddelen av denna kostnadsökning kommer genom det föreslagna nya bidragssystemet att bäras av staten. Genom de nya statsbidragen kan statens årskostnader beräknas uppgå till ca 1 600 milj. kr. år 1977 och stiga till ca 3 500 milj. kr. år 1981. För kommunerna som helhet kan driftkostnaderna för barnomsorgen i angiven omfattning under perioden beräknas motsvara i stort sett de nuvarande kostnaderna.

De kraftigt höjda statsbidragen är en förutsättning för att det tidigare redovisade utbyggnadsprogrammet skall kunna genomföras av kommunerna. Det innebär i sin tur att ett mycket betydande och långsiktigt kostnadsåtagande måste göras av staten för att den angelägna utbyggnaden av barnomsorgen skall komma till stånd. Beslutet om utbyggnadsprogrammet och de väsentligt höjda statsbidragen måste därför också innefatta en särskild lösning av finansieringsfrågan. Med hänsyn till barnomsorgens starka samband med föräldrarnas förvärvsarbete och arbetsmarknaden föreslås att det nya statsbidragssystem som införs fr. o. m. år 1977 finansieras genom en socialavgift från arbets-

givare och egenföretagare. Avgiften bör beräknas på samma avgiftsunderlag som gäller för de allmänna socialförsäkringsavgifterna. Den nämnda socialavgiften för barnomsorgen beräknas för år 1977 till 1 % av avgiftsunderlaget och beräknas därefter öka årligen till 2,2 % för år 1981. Förslag till erforderliga författningsbestämmelser om socialavgiften och om ett avgiftsuttag på 1 % för år 1977 läggs fram i det upprättade förslaget till lag om barnomsorg.

Som jag tidigare föreslagit bör de nya statsbidragen för daghem och fritidshem fr. o. m. år 1977 betalas ut kalenderårsvis med nya regler även för förskottsutbetalningen av bidragen till kommunerna. Med beaktande härav beräknar jag anslagsbehovet under budgetåret 1976/77 till 955 milj. kr. för driftbidragen till daghem och fritidshem och till 290 milj. kr. för bidragen till familjedaghem. dvs. sammanlagt 1 245 milj. kr. Förslag om medelsanvisningen för budgetåret 1976/77 läggs tidigare denna dag fram i budgetpropositionen.

5.8 Personalutbildningen

Genom den mellan regeringen och kommunförbundet överenskomna utbyggnaden av kommunernas barnomsorg uppstår ett stort behov av ytterligare personal. I överenskommelsen har angetts att personalutbildningen för barnomsorgen successivt skall öka så att det personalbehov som utbyggnaden medför kan tillgodoses. I detta syfte har regeringen i anslutning till överläggningarna med kommunförbundet uppdragit åt skolöverstyrelsen att snabbt redovisa en planläggning för ökad utbildning av förskollärare, barnskötare och fritidspedagoger. Skolöverstyrelsen har den 29 oktober 1975 redovisat en sådan planläggning, som skapar underlag för erforderliga statliga och kommunala åtgärder i fråga om personalutbildningen. För att tillgodose behovet av personal inom barnomsorgen kommer förslag om en mycket betydande utbyggnad av utbildningen av barnskötare, förskollärare och fritidspedagoger inom kort att läggas fram av statsrådet Hjelm-Wallén. Det bör i sammanhanget erinras om vikten av att kommunerna i enlighet med överenskommelsen medverkar till att tjänstledighet beviljas för personal som deltar som lärare och elever i utbildningen.

6 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till
lag om barnomsorg.

7 Specialmotivering till lagförslaget

1 §

I paragrafen anges förskole- och fritidshemsverksamhetens allmänna syfte och vilka barn som avses omfattas av verksamheten. Paragrafen motsvarar 1 § i lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet. Som framgår av den allmänna motiveringen bör syftet med förskoleverksamheten även gälla för fritidshemsverksamheten. Lagen avser fritidshemsverksamhet för barn t. o. m. 12 års ålder. De särskilda fritidshemmen är avsedda för barn i åldern 7–12 år (3 §). I fråga om kommuns fritidsverksamhet för barn över 12 år blir de allmänna bestämmelserna i barnavårdslagen (1960:97) tillämpliga.

I paragrafens fjärde stycke anges att huvudman för verksamhet skall vara dels kommun, dels huvudman för institution som avses i 9 § dvs. landstingskommun. Någon ändring har inte skett i förhållande till vad som redan gäller för förskoleverksamheten.

2 §

Paragrafen motsvarar 2 § i lagen om förskoleverksamhet. Den sakliga ändringen har gjorts beträffande formerna för förskoleverksamheten, att daghem i försättningen skall anses föreligga om barnen mottas för vistelse minst sju timmar om dagen mot f. n. fem timmar om dagen. Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen.

3 §

I paragrafen anges de olika formerna av fritidshemsverksamhet enligt vad som behandlats i den allmänna motiveringen.

4 §

Den allmänna skyldigheten att bedriva fritidshemsverksamhet skall åligga kommun. För barn som vistas i vissa institutioner åvilas skyldigheten landstingskommun (9 §). Motsvarande gäller redan för förskoleverksamheten. I fråga om fördelningen av barnen mellan kommunerna hänvisas till vad som anförs i denna fråga i prop. 1973:136 (s. 94).

5 §

Paragrafen har oförändrad överförs från förskolelagen (4 §).

6 §

Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen. I enlighet med barnomsorgsgruppens enhälliga förslag har i förhållande till gällande be-

stämmelser i förskolelagen (5 §) kommunens skyldighet preciserats genom att orden "så långt möjligt" fått utgå. Beträffande skolbarn med särskilda behov av stöd och stimulans bör på motsvarande sätt gälla att dessa med förtur skall anvisas plats på fritidshem och att kommunen genom uppsökande verksamhet skall ta reda på behovet av fritidshemsplats. Som framgår av den allmänna motiveringen är skälen härtill i huvudsak desamma som föranlett den nuvarande bestämmelsen i förskolelagen.

7 §

I förhållande till 6 § förskolelagen har den ändringen gjorts att kommunen på olika sätt skall verka även för att de barn som enligt 6 § med förtur erbjuds plats i fritidshem utnyttjar erbjudandet. Skälen härtill är i huvudsak desamma som anfördes vid införandet av bestämmelsen i förskolelagen.

8 §

Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen. Med förvärvsarbete bör likställas t. ex. vård av anhörig.

Paragrafens andra stycke motsvarar 10 § förskolelagen. Ändringen innebär att nuvarande bestämmelser om förskoleplan ersätts med motsvarande bestämmelser om barnomsorgsplan som även omfattar fritidshemsverksamheten.

9 §

Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen. Ändringen i förhållande till förskolelagen innebär att orden "så långt möjligt" fått utgå på motsvarande sätt som 6 §. Verksamheten med lekterapi på sjukhus förutsätts komma att byggas ut under de närmaste åren så att den i enlighet med barnomsorgsgruppens förslag kommer att omfatta alla barn på sjukhus.

10 §

Bestämmelsen har överförs från förskolelagen. I paragrafen har gjorts de ändringar som föranleds av att även fritidshemsverksamheten omfattas av den nya lagen.

11 §

Bestämmelsen har överförs från lagen om förskoleverksamhet. För deltagande i fritidshemsverksamhet utgår redan avgifter i flera kommuner. I likhet med vad som redan gäller för daghemmen bör kommunerna även i fortsättningen kunna ta ut sådana avgifter för fritidshemsverksamheten. Bestämmelsen har utformats i enlighet härmed.

12 och 13 §§

Bestämmelserna har med ändringar föranledda av att lagen omfattar även fritidshemsverksamheten överförts från förskolelagen(12–13 §§).

14–18 §§

Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen. Underlaget för arbetsgivares resp. egen företagares avgifter bestäms genom hänvisning till lagen (1962:381) om allmän försäkring så att det överensstämmer med underlaget för motsvarande avgifter till sjukförsäkringen. Även beträffande uppbörd och debitering anknyts till det förfarande som utbildats för liknande avgifter. Det bör erinras om att pensionskommittén har i uppdrag att göra en allmän översyn av de regler om avgiftsunderlag m. m. som gäller för avgifter av förevarande slag.

Förslaget om finansieringen av barnomsorgen medför vissa följdändringar i bl. a. uppbördslagen(1953:272). Förslag till sådana lagändringar kommer att föreläggas riksdagen i annat sammanhang.

8 Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga förslaget till lag om barnomsorg.
2. godkänna den målsättning och de riktlinjer för utbyggnaden av barnomsorgen som jag har angett i det föregående.
3. godkänna de grunder för bidrag till kommunernas barnomsorg som jag har förordat.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

1975-10-17

Överenskommelse om utbyggnad av kommunernas barnomsorg

Vid överläggningar mellan regeringen och kommunförbundet har träffats överenskommelse om följande åtgärder för utbyggnaden under den närmaste femårsperioden av kommunernas barnomsorg.

1. Under femårsperioden 1976-1980 förutsätts en utbyggnad av 100 000 nya daghemsplatser komma till stånd enligt följande.

Byggnadsår:	1976	ca	16 000	daghemsplatser
	1977	..	18 000	..
	1978	..	20 000	..
	1979	..	22 000	..
	1980	..	24 000	..

För fritidshem beräknas för varje år en utbyggnad som motsvarar halva antalet daghemsplatser., vilket innebär 50 000 nya fritidshemsplatser under femårsperioden.

Familjedaghemmen förutsätts liksom hittills utgöra ett komplement till daghem och fritidshem och byggas ut enligt den bedömning som görs lokalt i varje kommun.

Kommunförbundet åtar sig att verka för att en utbyggnad av barnomsorgen i här angiven omfattning kommer till stånd. För att illustrera överföringen av utbyggnadsvolymen till de enskilda kommunerna anges därvid som en allmän riktning att kommunen under den nu aktuella femårsperioden genom utbyggnad av daghem behöver nå upp till ca 80 % av det platsbehov som med ledning av kommunens nuvarande förskoleplan kan beräknas för år 1980. Platsbehovet påverkas emellertid av förändringar bl. a. när det gäller sysselsättning samt befolkningens storlek och sammansättning. Sådana förändringar kan därför medföra att beräkningen av platsbehovet behöver revideras.

En arbetsgrupp tillsätts för att på grundval av de praktiska erfarenheterna förbättra underlaget för kommunernas utbyggnadsplanering och beräkningar av platsbehovet inom barnomsorgen vid den fortlöpande uppföljningen av kommunernas förskoleplaner.

En allmän avstämning av den faktiska utbyggnadstakten görs år 1980. Avstämningen görs därvid också mot då föreliggande behovsberäkningar.

2. För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra utbyggnaden av barnomsorgen införs ett nytt statsbidragssystem enligt följande.

a) Anordningsbidraget för byggande av daghem och fritidshem höjs tillfälligt från nuvarande 7 500 kr. till 12 000 kr. per plats som börjar byggas

under tiden från den 1 november 1975 till utgången av år 1976. För tiden därefter upphör det särskilda anordningsbidraget och i stället beaktas de ökade kapitaltjänstkostnaderna för nytillkommande platser vid beräkningen av ett nytt driftbidrag. Finansieringen av investeringskostnaderna förutsätts i fortsättningen ske enligt gällande regler för lokaler enligt bostadsfinansieringsförordningen.

b) Ett nytt system för driftbidragen till daghem och fritidshem införs fr. o. m. år 1977, dvs. vid den tidpunkt då en ökad utbyggnad kan beräknas få effekt på driftkostnaderna.

Driftbidrag för daghem utgår fr. o. m. den 1 januari 1977 med 14 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintligt platsantal genomförs bidragshöjningen enligt följande.

År	1976	7 500 kr.
	1977	10 000 kr.
	1978	12 000 kr.
Fr. o. m.	1979	14 000 kr.

Driftbidrag utgår för platser i daghem enligt samma regler som f. n. med den ändringen att gränsen fem timmar per barn och dag ändras till sju timmar per barn och dag. Vid beräkningen av bidragsbeloppet har beaktats behovet av extra insatser för barn med behov av särskilda stödåtgärder.

Nuvarande särskilda statsbidrag för döva, hörselskadade eller synskadade barn i förskoleåldern upphör vid utgången av år 1976. Samtidigt upphör också nuvarande statsbidrag till deltidsgupper och s. k. jordbruksdaghem.

För fritidshem utgår driftbidrag fr. o. m. den 1 januari 1977 med 7 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintligt platsantal genomförs bidragshöjningen enligt följande.

År	1976	3 750 kr.
	1977	5 000 kr.
	1978	6 000 kr.
Fr. o. m.	1979	7 000 kr.

Bidraget utgår för platser i fritidshem som hålls öppet under minst fem timmar per dag.

Bidragsbeloppen för daghem och fritidshem samt de i punkt 3 nämnda grundbeloppen för familjedaghem görs värdebeständiga genom anknytning till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst.

De nya driftbidragen utgår endast till kommun. Daghem eller fritidshem som drivs av annan än kommun får inräknas i kommunens bidragsunderlag i den mån de ingår i kommunens barnomsorgsplan.

De nya driftbidragen för daghem och fritidshem utgår för kalenderår. Förskott utbetalas med en fjärdedel av bidragsbeloppet i april, juli och oktober

under bidragsåret. Resterande fjärdedel utbetalas i januari påföljande år, dvs. första gången i januari 1978. Slutbetalning sker i april året efter bidragsårets utgång. Reglering av bidragsbeloppet enligt index sker vid slutbetalningen, dvs. första gången år 1978 med ledning av det då kända indextalet för år 1977.

3. För familjedaghem utgår liksom f. n. statsbidrag med 35 % av kommunens bruttokostnader. Därutöver införs ett grundbelopp för förskolebarn som vistas minst sju timmar/dag i familjehem. Detta grundbelopp utgår per barn med 1 000 kr. för år 1977, 1 500 kr. för år 1978 och 2 500 kr. fr. o. m. år 1979. För barn i skolåldern som vistas i familjedaghem införs ett grundbelopp som utgår med hälften av de belopp som angivits för förskolebarn.

4. Personalutbildningen för barnomsorgen ökas successivt så att det personalbehov som utbyggnaden medför kan tillgodoses. I detta syfte har regeringen uppdragit åt skolöverstyrelsen att snarast redovisa en planläggning för ökad utbildning av förskollärare, barnskötare och fritidspedagoger. Därigenom skapas underlag för erforderliga statliga och kommunala åtgärder i fråga om personalutbildningen. I de kommunala åtgärderna ingår att medverka till att tjänstledighet beviljas för personal som deltar som lärare eller elever i sådan utbildning.

Stockholm den 17 oktober 1975

För regeringen

G. E. Sträng

Sven Aspling

Hans Gustafsson

Anna-Greta Leijon

För Svenska kommunförbundet

Inge Hörlén

Karl G. H. Boo

Sture Holmquist

Gösta Welin

Sigvard Larsson

Protokollsanteckning nr 1 till överenskommelse den 17 oktober 1975 om utbyggnad av kommunernas barnomsorg

Om genom statsmakternas beslut väsentlig ändring inträder i de förutsättningar som legat till grund för överenskommelsen är kommunförbundet oförhindrat påkalla nya överläggningar.

Protokollsanteckning nr 2 till överenskommelse den 17 oktober 1975 om utbyggnad av kommunernas barnomsorg

Regeringen har i anslutning till överläggningarna gjort följande tillkännagivanden.

1. I den proposition som regeringen avser förelägga riksdagen kommer att redovisas följande allmänna målsättning för barnomsorgen. Målet skall vara att bereda plats inom den kommunala barnomsorgen för alla barn i förskoleåldern till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar samt för barn med särskilda behov av stöd och stimulans så att efterfrågan på sådana platser kan tillgodoses. Den angivna målsättningen för samhällets barnomsorg, innefattande även fritidsverksamheten för barn i skolåldern, bör successivt uppnås i alla kommuner inom den närmaste tioårsperioden.

I propositionen avser regeringen vidare föreslå att lagen om förskoleverksamhet ändras till en lag om kommunernas barnomsorg. Barnomsorgen blir därigenom en lagfäst kommunal uppgift med skyldighet för kommunerna att svara för en planmässig utbyggnad.

2. Regeringen avser föreslå att det nya bidragssystemet för kommunernas barnomsorg fr. o. m. år 1977 skall finansieras genom en socialavgift. Avgiften beräknas till 1 % för år 1977 och beräknas successivt öka till 2,2 % för år 1981.

Dessa tillkännagivanden noterades av kommunförbundets representanter som regeringens anteckningar till protokollet.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
Utdrag av regeringsprotokollet	6
1. Inledning	6
2. Gällande bestämmelser	6
3. Betänkanden från barnstugeutredningen och barnomsorgsgruppen	9
3.1 Barnstugeutredningen	9
3.2 Barnomsorgsgruppen	10
4. Remissyttranden	11
5. Föredraganden	14
5.1 Inledning	14
5.2 Målsättningen	15
5.3 Verksamhetsformerna	16
5.4 Lagstiftningen	19
5.5 Utbyggnaden under den närmaste femårsperioden	20
5.6 Nytt statsbidragssystem	21
5.7 Kostnader och finansiering	23
5.8 Personalutbildningen	24
6. Upprättat lagförslag	24
7. Specialmotivering till lagförslaget	25
8. Hemställan	27
9. Beslut	27
Bilaga	
Överenskommelse om utbyggnad av kommunernas barnomsorg	